

อิทธิพลของการค้าระหว่างประเทศ

การส่งออกเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศและเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การค้าระหว่างประเทศเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ โดยจะใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนหรือใ้ก็ได้ โดยทั่วไปการค้าระหว่างประเทศจะเกิดเมื่อแต่ละประเทศส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ เว้นแต่จะเป็นการช่วยเหลือระหว่างประเทศต่อประเทศ หรือระหว่างประชาชนต่อประชาชน

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎียุคเก่าและทฤษฎียุคใหม่

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ เป็นการอธิบายถึงสาเหตุที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างประเทศต่าง ๆ ในสมัยคลาสสิก ก่อนศตวรรษที่ 19 อัดัม สมิท (Adam Smith) ได้นำแนวคิดจากทฤษฎีมูลค่าของแรงงาน¹ (Labour Theory of Value) มาอธิบายถึงสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศว่า ในการผลิตสินค้านั้นหนึ่งเป็นจำนวนเท่ากัน ประเทศหนึ่งจะผลิตได้ด้วยปริมาณแรงงานน้อยกว่าอีกประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะคนงานในประเทศต่าง ๆ มีความสามารถในการผลิตไม่เท่ากัน ถือว่าเป็นการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage)

¹ทฤษฎีมูลค่าของแรงงาน หมายถึง มูลค่าหรือราคาของสินค้าที่แลกเปลี่ยนกันในตลาดจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับปริมาณของแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น ผลที่ได้จะเป็นตัวกำหนดการแลกเปลี่ยนสินค้า

แต่จากสภาพความเป็นจริง ประเทศที่มีได้มีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ก็มีการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ที่เป็นเช่นนี้เพราะนอกจากแรงงานการผลิตสินค้ายังต้องอาศัยปัจจัยชนิดอื่น ๆ อีก เช่น พุณ ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ เดวิด ริคาโด (David Ricardo) ได้ชี้ให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศเกิดจากการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หรือการได้เปรียบสัมพัทธ์ (Comparative Advantage) มากกว่าการได้เปรียบโดยสมบูรณ์

นักเศรษฐศาสตร์ในยุคใหม่ได้นำทฤษฎีราคามาใช้ อธิบายการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบว่า อุปทานของสินค้าที่จะเสนอขายต่างประเทศขึ้นอยู่กับเทคนิคในการนำปัจจัยการผลิตหลายชนิดมาประกอบเป็นสินค้าต่าง ๆ และปัจจัยการผลิตอาจสับเปลี่ยนใช้แทนกันได้ เมื่อทราบราคาสัมพัทธ์ของปัจจัยการผลิตเหล่านั้นก็สามารถเลือกส่วนผสมของปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ โดยมีเงื่อนไขว่า ราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งหรืออัตราส่วนของราคาสินค้าต่าง ๆ ในประเทศหนึ่ง จะต้องแตกต่างไปจากราคาในอีกประเทศหนึ่ง เนื่องจากต้นทุนการผลิตหรืออรรถประโยชน์ในการบริโภคที่แตกต่างกันทำให้มีการนำสินค้าที่ผลิตในประเทศและซื้อขายกันในราคาถูกไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากต่างประเทศซึ่งซื้อขายกันในราคาแพง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า "ประเทศต่าง ๆ จะส่งออกสินค้าประเภทที่ผลิตด้วยปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยการผลิตชนิดอื่น และจะนำเข้าสินค้าประเภทที่ผลิตด้วยปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่น้อย"¹

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศแบ่งได้เป็น 2 นโยบาย คือ นโยบายการค้าเสรี (Free Trade Policy) และนโยบายคุ้มกัน (Protective Trade Policy)

¹ ออคัม เกิดนิบลีย์, เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ : 2516), หน้า 5

ก. นโยบายการค้าเสรี หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่
รัฐบาลเปิดพรมแดนเข้าแทรกแซงการค้าอันน้อยที่สุด มีลักษณะสำคัญคือ

1. คำใบ้การผลิตตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ซึ่งการแบ่ง
แยกแรงงานตามทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ คือ แต่ละประเทศ
ผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนสามารถผลิตได้โดยใช้ต้นทุนต่ำสุด เนื่องจากมีความ
ชำนาญในการผลิตสินค้าชนิดนั้นเป็นพิเศษ และมีประสิทธิภาพในการผลิตสูง
นำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ประเทศตนมีความต้องการ แต่ประเทศอื่นมี
ประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่า ไม่พยายามผลิตสินค้าที่ตนต้องการขึ้นเอง
ทุกอย่าง ซึ่งผลทำให้เศรษฐกิจของโลกมีการกระจายทรัพยากรอย่างมี
ประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. ไม่มีการเก็บภาษีคุ้มกัน คือ ไม่มีการเก็บภาษีเพื่อคุ้มครอง
หรือช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ผลิตภายในประเทศ จะเก็บแต่เพียงภาษีเพื่อ
รายได้ในอัตราพอสมควร

3. ประเทศที่ใช้นโยบายการค้าเสรีจะต้องไม่ใช้สิทธิพิเศษ
(Preference) หรือ เลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อสินค้าของ
ประเทศใด จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่สินค้าจากทุกประเทศเท่าเทียม
กัน เช่น จะควบคุมการนำเข้าสินค้าจากประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ
ไม่ได้ หรือจะเก็บอากรขาเข้าจากสินค้าของประเทศใดในอัตราสูงหรือต่ำ
กว่าประเทศอื่นไม่ได้

4. ไม่มีข้อจำกัดทางการค้า คือ ไม่มีการควบคุมการนำเข้า
เข้าหรือส่งออกที่จะเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ จะทำได้เฉพาะ
ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือความมั่นคงของประเทศ¹

¹"ถาม-ตอบ ปัญหาเศรษฐกิจและการค้า," วารสารเศรษฐกิจ
การพาณิชย์, 48 (กุมภาพันธ์ 2510), หน้า 123-124

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการค้าระหว่างประเทศโดยเสรี ได้แก่ ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าที่หายากหรือมีราคาแพงให้มีราคาลดต่ำลงทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้านั้นได้มากขึ้น และได้รับความพอใจมากกว่าเดิม ได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงราคาเพื่อราคาสูงขึ้น ผู้ผลิตก็จะขยายการผลิต และถ้าประเทศนี้มีทรัพยากรเหมาะสมสำหรับผลิตสินค้าชนิดนี้ก็จะหันมาผลิตให้มากขึ้น ทำให้เกิดการแบ่งงานระหว่างประเทศ ผลิตสินค้าที่ตนถนัดอย่างเต็มที่เพราะมีตลาดจำหน่ายสินค้าที่แต่ละประเทศผลิตขึ้นมาอย่างกว้างขวาง

ข. นโยบายคุ้มกัน เป็นนโยบายที่ตรงข้ามกับนโยบายการค้าเสรี เป็นการก้าวมกฏข้อห้าม ทั้งข้อจำกัดทางการค้า เช่น การตั้งกำแพงภาษีสินค้าเข้า การควบคุมการนำเข้า การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การกำหนดโควตาสินค้าเข้า แต่ละประเทศพยายามหาทางให้ประเทศของตนได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการค้าระหว่างประเทศ จึงมีการกำหนดข้อจำกัดหรืออุปสรรคทางการค้าเพิ่มขึ้น เหตุที่ต้องใช้นโยบายกีดกันทางการค้าซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในโลกมักอ้างเสมอ คือ

1. การขาดดุลการชำระเงิน ประเทศที่ขาดดุลคือ มีเงินไหลออกนอกประเทศมากกว่าไหลเข้าจึงต้องหาทางชำระยอดขาดดุลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ทุนสำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่ การขายหลักทรัพย์ต่างประเทศหรือกู้ยืมจากประเทศอื่น แต่วิธีเหล่านี้ไม่สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต่อเนื่องในระยะยาวได้ จะต้องใช้วิธีเพิ่มการผลิตในประเทศให้มากขึ้น พร้อมกับจัดเก็บอากรขาเข้าจากสินค้าเข้าให้สูงขึ้นด้วย หรืออาจใช้วิธีควบคุมการนำเข้า
2. การส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศระยะเริ่มต้นซึ่งยังไม่มีความชำนาญในการผลิต ยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการประหยัดจากขนาดการผลิต ต้นทุนการผลิตสูง และความชำนาญทางด้านตลาดยังไม่เพียงพอที่จะแข่งขันกับผู้ผลิตในต่างประเทศได้ จำเป็นต้อง

ให้ความคุ้มครองในระยะแรก วิธีที่ใช้กันมากคือ การตั้งกำแพงภาษีเพื่อสกัดกั้นสินค้าจากต่างประเทศที่จะเข้ามาแข่งขัน

3. ความต้องการยกระดับรายได้ของประชากรในแต่ละประเทศ ประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีความจำเป็นต้องส่งเสริมการผลิตสินค้าต่าง ๆ ให้มากขึ้น ทั้งประเภทและจำนวนสินค้า คือ นอกจากจะเพิ่มการผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญ หรือมีความสามารถในการผลิตให้มากยิ่งขึ้นเพื่อส่งออกแล้ว ยังต้องหาช่องทางส่งเสริมการผลิตสินค้าประเภทอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วก็ยังมี ความจำเป็นที่จะต้องยกระดับรายได้ต่อบุคคลให้สูงขึ้นไปอีกเพื่อยกระดับมาตรฐาน การครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น จึงต้องอาศัยมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการผลิตและคุ้มครองสินค้าที่ผลิตได้

4. การเพิ่มอัตราการจ้างงานภายในประเทศ ทุกประเทศต่าง ก็พยายามที่จะให้มีการจ้างงานในระดับการจ้างงานเต็มที่ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็มีการส่งเสริมการผลิตภายในประเทศให้ขยายตัวไปเรื่อย ๆ เพื่อรักษาระดับ การจ้างงานเต็มที่ แต่เนื่องจากมาตรฐานการครองชีพภายในประเทศสูง ทำให้ต้นทุนสินค้าสูงด้วย เป็นโอกาสที่สินค้าจากประเทศอื่นซึ่งมีค่าแรงต่ำกว่าส่ง สินค้าเข้ามาขายในราคาที่ถูกลงกว่า จึงต้องใช้นโยบายคุ้มครองการผลิตของตน ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนามักมีปัญหาเกี่ยวกับการจ้างงานไม่เต็มที่ ประชากร ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาการเกษตรซึ่งต้องอาศัยฤดูกาล และการใช้เทคนิคแผนใหม่ แทนแรงงานคน ทำให้การจ้างงานไม่เต็มที่ ประเทศเหล่านี้จึงต้องมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าต่าง ๆ ทางค่านอุตสาหกรรมเพื่อดึงแรงงานที่มีการว่างงาน แฝงในค่านการเกษตรมาทำงานค่านอุตสาหกรรม เป็นการเพิ่มระดับการจ้าง งาน เพื่อผลผลิตของประเทศและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรด้วย¹

¹ อรัญ ธรรมโน, และฉันทนา เปลี่ยนประสูร, "ก.ข.ค.ในการค้า ระหว่างประเทศ" วารสารกรมทะเบียนการค้า, 2 (มีนาคม-เมษายน 2517), หน้า 23-26

นอกจากสาเหตุเหล่านี้ที่ทำให้ประเทศทั้งหลายไม่สามารถยึดถือ
นโยบายการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศได้โดยตลอดแล้ว ภาวะการณ์
ในโลกโดยทั่วไปยังมีลักษณะแข่งขันกันระหว่างประเทศ คือ

1. รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีนโยบายส่งเสริม
การค้าขายออกเพื่อรักษาเสถียรภาพหรือส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ
2. ประเทศที่ขาดแคลนสินค้าที่จำเป็น ต่างก็พยายามผลิตสินค้า
นั้นขึ้นเพื่อทดแทนการสั่งเข้า หรือสั่งเข้าให้น้อยลงเพื่อประหยัดเงินตราต่าง
ประเทศ
3. สินค้าใดที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศมาก และ
ประเทศใดอยู่ในฐานะที่จะผลิตสินค้านั้นได้ ก็จะพยายามส่งเสริมการผลิตเพื่อ
ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศเป็นการหารายได้เข้าประเทศ
4. ประเทศผู้ซื้อที่พัฒนาแล้ว สามารถรวมตัวกันสร้างอำนาจการ
ต่อรองได้ดีกว่าประเทศที่เป็นผู้ขาย ส่วนประเทศผู้ซื้อที่กำลังพัฒนาหรือค่อย
พัฒมายังจะมีอำนาจน้อยกว่า ทำให้ผู้ขายต้องแข่งขันขายมากขึ้น¹

แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน

การค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน นอกจากจะประสบอุปสรรคจาก
นโยบายกีดกันทางการค้าแล้ว ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันระหว่างผู้ส่งออก
แม้ว่าแต่ละประเทศจะถือนโยบายการค้าเสรีกับทุกประเทศไม่ได้ แต่ก็มีการ
พยายามรวมกลุ่มและมีข้อตกลงระหว่างสมาชิกในการที่จะใช้นโยบายการค้า
เสรีระหว่างกันให้มากที่สุด เช่น การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป

¹หัวหน้าสำนักงานมาตรฐานสินค้า, กระทรวงพาณิชย์, สรุปคำ
บรรยาย"การควบคุมมาตรฐานสินค้าขาออก" วันที่ 30 มีนาคม 2516 ณ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์, 42(มกราคม
2518), หน้า 3

(European Economic Community)¹ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือไม่มีการเก็บภาษีศุลกากรระหว่างกัน อาจมีการนำเข้าหรือส่งออกระหว่างกันได้โดยเสรี และประเทศสมาชิกทุกประเทศจะใช้ระบบอัตราภาษี รวมทั้งนโยบายการค้าแบบเดียวกันในการทำการค้ากับประเทศอื่น มีนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกันทั้งในด้านเกษตร การอุตสาหกรรม และการขนส่ง อนุญาตให้มีการเคลื่อนไหวด้านการลงทุนและแรงงานระหว่างประเทศ ทำให้ได้รับประโยชน์จากการแบ่งงานระหว่างประเทศ ในปัจจุบันนี้กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปหรือกลุ่มตลาดร่วมยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญด้านการค้าระหว่างประเทศมากที่สุด อนึ่งหลังจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2472 ซึ่งทำความเสียหายและกระทบกระเทือนเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประเทศต่าง ๆ จึงได้มีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อหาทางฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจของโลกโดยได้ทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยอาณัติการค้าและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT) ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะพยายามลดหรือยกเลิกข้อกักตึงหรืออุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ ลง เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศมีความเสรีมากขึ้น โดยพยายามให้มีการกักตึงทางการค้าเฉพาะกรณีที่เป็นจริง ๆ เท่านั้น เป็นมาตรการทางการค้าที่เรียกว่าการปล่อยเสรีทางการค้า (Trade Liberalization) เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศตามสมควร

ภาวะดุลการค้าและดุลการชำระเงินของไทย

ดุลการค้า หมายถึง "ส่วนแตกต่างระหว่างมูลค่าสินค้าเข้ากับมูลค่าสินค้าออกของประเทศ"² การเปรียบเทียบส่วนแตกต่างระหว่างมูลค่าสินค้า

¹ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ประกอบด้วยประเทศในยุโรป 9 ประเทศ คือ เยอรมันนี ฝรั่งเศส อิตาลี เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก อังกฤษ เดนมาร์ก และไออร์แลนด์

²Harold S. Sloan, Arnold J. Zurcher, Dictionary of Economics, (New York : Barnes & Noble, Inc., 1966), p. 22

เข้าและสินค้าออก มักคำนวณในระยะเวลา 1 ปี โดยปกติการค้าต่างประเทศของทุกประเทศจะมีทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก ไม่มีประเทศใดที่จะสามารถส่งสินค้าออกไปขายแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่มีการนำเข้าจากประเทศอื่น หรือซื้อสินค้าเข้าแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการส่งสินค้าออกเลย ซึ่งจะมีแต่รายจ่ายไม่มีรายรับ เลือมหกเงินตราต่างประเทศก็ไม่สามารถส่งสินค้าเข้าได้อีก เพราะสินค้าออกเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ การค้าจึงเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบถึงความสามารถของประเทศในการผลิตออกแข่งขันกับต่างประเทศ

ส่วนดุลการชำระเงิน หมายถึง "บันทึกการแลกเปลี่ยนทางการเงินหรือการเปรี่ยบเทียบการรับและจ่ายเงินของประเทศหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ในโลกในระยะเวลาหนึ่ง" ประกอบด้วยรายการรับจ่ายอันเกิดจากการชำระมูลค่าสินค้าและบริการ การลงทุนระหว่างประเทศ การให้กู้ยืมระหว่างประเทศและการเคลื่อนไหวของเงินตราระหว่างประเทศในลักษณะอื่น ๆ

การเปรี่ยบเทียบดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของปีต่าง ๆ ติดต่อกัน จะทำให้ทราบถึงสถานะของประเทศในฐานะผู้ซื้อและผู้ขาย และดุลการค้าบอกให้ทราบถึงความสามารถของประเทศในการผลิตออกแข่งขันกับต่างประเทศ¹

การค้าระหว่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของดุลการชำระเงิน และรายการที่ใหญ่ที่สุดในดุลการชำระเงิน คือ รายการสินค้านำเข้าและส่งออก ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับประเทศไทย เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ขั้นปฐม ดังนั้นไทยจึงต้องส่งสินค้าที่ผลิตเองไม่ได้เข้ามาเป็นจำนวนมาก ได้แก่สินค้าสำเร็จรูปและสินค้าประเภททุนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

¹ อุกม เกิดพิบูลย์, เรื่องเดิม, หน้า 123, 131

ของประเทศ และส่งสินค้าทางเกษตรกรรมเป็นสินค้าออกตามทฤษฎีการค้าได้เปรียบสัมพัทธ์ แต่เนื่องจากสินค้าเข้ามีมูลค่ามากกว่าสินค้าออก จึงเป็นเหตุให้ดุลการค้าของไทยขาดดุลติดต่อกันมาช้านานดังปรากฏในตารางที่ 1

แม้ว่าดุลการค้าของไทยจะขาดดุลตลอดมา แต่ดุลการชำระเงินยังเกินดุลเกือบทุกปี เพราะมีทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศคือ ทองคำ และเงินตราต่างประเทศสกุลสำคัญ ๆ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รับเงินตราต่างประเทศนอกเหนือจากมูลค่าสินค้าออกได้แก่ การลงทุนจากต่างประเทศ การได้รับความช่วยเหลือจากประเทศอื่น ๆ และสถาบันการเงินระหว่างประเทศ การกู้ยืมจากต่างประเทศ ฯลฯ จึงเป็นเหตุให้รายรับของประเทศมากกว่ารายจ่ายติดต่อกันมาหลายปี ดังตารางที่ 2 แต่ในพ.ศ. 2518 ดุลการชำระเงินของไทยได้เริ่มขาดดุลถึง 2,858 ล้านบาท อันเป็นผลจากภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลกและภายในประเทศ เช่น สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปตกต่ำลง การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศโอเปค¹ การยุติของสงครามอินโดจีน การถอนฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยทำให้รายได้จากค่าใช้จ่ายของทหารอเมริกันในไทยลดลง

ความสำคัญของสินค้าออกและสินค้าอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การส่งสินค้าออกมีส่วนในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในแง่เพิ่มทุนรายได้ประชาชาติโดยทั่วไปและปริมาณเงินตราต่างประเทศ คือ

¹ กลุ่มประเทศโอเปค (Organization of Petroleum Exporting Countries) คือ กลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมัน ประกอบด้วยประเทศซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน อิรัก อียิปต์ คูเวต อินโดนีเซีย เวเนซุเอลา อาบูดาบี อัลจีเรีย กาบอง ไนจีเรีย ลิเบีย เอเควดอร์ เควต้า

ตารางที่ 1: มูลค่าการค้าของประเทศไทย

พ.ศ.	สินค้าออก (F.O.B.) *	สินค้าเข้า (C.I.F.) **	ดุลการค้า
2510	14,166	22,188	- 8,022
2511	13,679	24,103	-10,424
2512	14,722	26,891	-12,169
2513	14,772	27,009	-12,237
2514	17,281	26,794	- 9,513
2515	22,491	30,875	- 8,384
2516	32,226	42,184	- 9,958
2517	49,084	64,044	-14,960
2518	47,505	66,835	-19,330

* F.O.B. (Free On Board) คือ ราคาทุนของสินค้านำเข้าจ่ายค่าขนส่งต่าง ๆ จนถึงท่าที่ส่งออก

** C.I.F. (Cost, Insurance & Freight) คือราคาทุนของสินค้านำเข้าจ่ายค่าขนส่งและค่าประกันภัยจนถึงท่าที่นำเข้า

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ ๒ : कुलการชำระเงิน

(ล้านบาท)

	๒๕๑๔	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙ P
สินค้า						
สินค้าออก	๑๖,๖๙๖.๑	๒๑,๗๕๐.๒	๓๑,๒๕๖.๕	๔๙,๐๐๖.๔	๔๔,๓๖๔.๕	๕๙,๘๖๐.๐
สินค้าเข้า	๒๖,๖๓๓.๐	๓๐,๖๓๔.๘	๔๒,๐๕๔.๘	๖๓,๓๐๔.๖	๖๔,๕๖๕.๗	๗๑,๗๓๕.๐
कुलการค้า บริการ	- ๙,๙๙๐.๙	- ๘,๘๘๔.๖	- ๑๐,๘๐๖.๔	- ๑๔,๓๐๖.๒	- ๒๐,๑๖๑.๒	- ๑๑,๘๗๕.๐
รายรับ	๙,๘๙๙.๖	๑๑,๓๖๖.๗	๑๒,๗๖๓.๑	๑๕,๖๓๔.๒	๑๖,๕๕๑.๖	๑๘,๑๖๖.๔
รายจ่าย	๔,๔๙๕.๕	๔,๗๙๙.๗	๕,๘๘๖.๗	๘,๐๓๓.๕	๑๐,๓๙๐.๘	๑๖,๖๗๓.๐
บริการสุทธิ	๕,๔๐๔.๑	๖,๕๖๗.๐	๖,๘๗๖.๔	๗,๖๐๐.๗	๖,๑๖๐.๘	๑,๘๕๓.๔
เงินโอน	๙๐๔.๑	๑,๒๓๘.๘	๒,๙๖๘.๘	๔,๙๑๖.๙	๑,๖๓๖.๑	๕๖๒.๖
การเคลื่อนย้ายของเงินทุน	๑,๗๓๓.๑	๓,๖๘๓.๒	๒,๙๓๗.๖	๙,๐๕๔.๗	๗,๗๕๔.๗	๙,๘๑๖.๘
สิทธิถอนเงินพิเศษ	๒๙๘.๒	๓๒๐.๗	-	-	-	-
จำนวนผิดพลาดคลาดเคลื่อนสุทธิ	๑,๑๖๖.๒	๑,๐๙๐.๓	๑,๐๓๖.๒	๗๔๑.๙	๑,๗๕๕.๖	๕๙.๓
कुलการชำระเงิน	- ๓๓๕.๒	๓,๙๙๑.๔	๘๖๔.๒	๘,๐๑๖.๐	- ๒,๘๕๘.๐	- ๘๖.๘

หมายเหตุ - สรุปข้อมูลจากรายงานเบื้องต้น

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

1. การส่งออกจะก่อให้เกิดรายได้โดยตรงแก่ผู้ส่งออกและผู้ผลิตสินค้าอื่นจะนำรายได้ไปใช้ซื้อสินค้าและบริการอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ส่วนรวมเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

2. การส่งออกโดยการส่งสินค้าและบริการภายในประเทศไปให้แก่ต่างประเทศ จะทำให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศอันเป็นสื่อกลางในการส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามา การใช้นโยบายการค้าที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดเสถียรภาพและความเจริญทางเศรษฐกิจได้

3. สินค้าออกยังเป็นหน่วยหนึ่งของเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการชักนำให้หน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ขยายตัวต่อไป เพราะ

ก. ตลาดต่างประเทศมีขอบเขตกว้างกว่าตลาดภายในประเทศ ทำให้การผลิตสินค้าสามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว "ประเทศที่กำลังพัฒนามักจะมีอำนาจซื้อต่ำ ขอบเขตของตลาดภายในประเทศแคบ ผลผลิตโดยมากเป็นสินค้าขั้นปฐมประเภทอาหารและวัตถุดิบ จึงต้องระบายผลิตผลส่วนเกินไปจำหน่ายต่างประเทศ"¹ การขยายตัวในการผลิตสินค้าทำให้มีการกระจายการผลิตขนาดใหญ่ เป็นการส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องทุนแรงต่าง ๆ และมีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

ข. การเพิ่มสินค้าออกสามารถเร่งให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ การเพิ่มปริมาณการผลิตเพื่อส่งออกทำให้การผลิตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้

ค. การส่งสินค้าออกทำให้เกิดความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

¹ Hla Myint, "The 'Classical Theory' of International Trade and the Underdevelopment," Reading in Economic Development, Edited by Theodor, George W. Betz and H.K. Choudhry, (Belmont, California : Wadsworth Publishing, Inc. 1963), p. 257

ซึ่งจะมีผลให้เกิดการเพิ่มในอุปสงค์ของสินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตได้ภายในประเทศ และในแง่ของระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างการผลิต เพื่อส่งออกและการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ¹

การค้าระหว่างประเทศของไทยเป็นส่วนเศรษฐกิจใหญ่ส่วนหนึ่ง มูลค่าที่เกิดจากส่วนการค้าต่างประเทศเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในตารางที่ 3 แล้วจะเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของ GDP หรือมากกว่า ดังตารางที่ 4 แต่เนื่องจากประเทศไทยยังคงเป็นประเทศเกษตรกรรม ร้อยละ 30 ของประชากรไทยยังยึดอาชีพทางการเกษตร ผลิตผลหลักที่ส่งออกจึงเป็นสินค้าเกษตรซึ่งมีลักษณะที่ทำให้เกิดความเสียหายเปรียบทางเศรษฐกิจทั้งในด้านคุณสมบัติและวิธีการผลิต คือ

1. สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ ไม่สามารถเก็บไว้นาน ๆ เพื่อภาวะตลาดที่ดีกว่าได้
2. คุณภาพไม่แน่นอน จะกำหนดมาตรฐานสินค้าและควบคุมผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในมาตรฐานอันเดียวกันได้ยาก
3. มีน้ำหนักมาก กินเนื้อที่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการขนส่งและค่าเก็บรักษาต่อหน่วยสูงเมื่อเทียบกับมูลค่าของสินค้า ทำให้ต้นทุนการตลาดต่อหน่วยสูงกว่าสินค้าอุตสาหกรรม
4. ผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นต่อรายได้และความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์ต่ำ แม้ผู้บริโภคจะมีรายได้เพิ่มขึ้นก็ไม่ค่อยบริโภคสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นเท่าใดนัก แต่ถ้ามีปริมาณการผลิตมาก ราคาจะตกต่ำลงมากเช่นกัน ทำให้ราคาไม่มีเสถียรภาพ แก่ไขยากโดยเฉพาะอาหาร
5. การผลิตทางเกษตรต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติหลายอย่าง

¹Gerald M. Meier and Robert E. Baldwin, Economic Development Theory, History, Policy., (Tokyo : Charles E. Tuttle Co., Inc., 1969), p. 224 - 225

ตารางที่ ๓ : ผลผลิตทั้งหมดรวมภายในประเทศคิดจากด้านอุตสาหกรรมในราคาปัจจุบัน

(ล้านบาท)

ภาคอุตสาหกรรม	๒๕๖๔	๒๕๖๕	๒๕๖๖	๒๕๖๗	๒๕๖๘	๒๕๖๙ ^๑
๑. เกษตรกรรม	๔๐,๓๘๖	๔๘,๙๑๙	๕๓,๒๓๓	๕๕,๐๓๓	๕๑,๑๘๒	๕๗,๑๓๕
๒. เหมืองแร่และการขุดเจาะแร่	๖,๙๖๓	๖,๘๘๖	๖,๘๕๗	๕,๗๐๘	๕,๓๐๓	๓,๙๖๔
๓. อุตสาหกรรม	๒๔,๙๐๘	๒๗,๘๖๔	๓๕,๖๑๔	๔๖,๓๗๒	๕๑,๓๕๘	๕๙,๕๒๙
๔. การก่อสร้าง	๗,๓๖๗	๗,๑๖๘	๘,๓๔๐	๑๐,๕๓๘	๑๑,๙๑๓	๑๓,๗๙๑
๕. ไฟฟ้าและน้ำประปา	๑,๙๐๔	๒,๒๕๑	๒,๖๘๒	๒,๘๑๔	๓,๒๘๖	๓,๔๙๙
๖. การขนส่งและคมนาคม	๘,๙๕๕	๑๐,๕๑๔	๑๓,๒๓๗	๑๕,๙๖๒	๑๗,๙๗๙	๒๐,๖๘๙
๗. การค้าส่งและค้าปลีก	๒๖,๒๖๙	๒๙,๘๘๑	๔๑,๐๗๑	๕๓,๔๘๘	๕๓,๐๐๒	๕๘,๗๙๗
๘. การธนาคาร การประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	๖,๒๕๑	๖,๙๖๖	๘,๗๙๗	๑๒,๒๓๓	๑๔,๖๔๙	๑๗,๕๖๓
๙. อาคารที่อยู่อาศัย	๓,๑๐๐	๓,๑๙๙	๓,๕๕๒	๔,๑๗๙	๔,๔๓๓	๔,๘๐๒
๑๐. การบริหารรัฐกิจและการป้องกัน	๖,๖๖๔	๗,๑๗๘	๘,๒๙๒	๑๐,๕๓๐	๑๒,๗๒๔	๑๔,๒๕๕
๑๑. บริการ	๑๕,๔๘๐	๑๖,๘๔๔	๑๘,๘๖๘	๒๓,๐๘๖	๒๖,๙๕๘	๓๑,๐๘๘
ผลผลิตทั้งหมดรวมภายในประเทศ	๑๔๔,๖๐๗	๑๖๔,๖๒๖	๒๑๖,๕๔๓	๒๖๘,๙๗๓	๒๙๑,๗๘๗	๓๒๕,๑๑๒

ที่มา . กองรายได้ประชาชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 4 : มูลค่าการค้าระหว่างประเทศคิดเทียบเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์
มวลรวมภายในประเทศ *

	2514	2515	2516	2517	2518	2519 ^P
สินค้าออกคิดเป็นร้อยละ	11.95	13.66	14.88	18.62	16.28	18.41
สินค้าเข้าคิดเป็นร้อยละ	18.52	18.75	19.48	23.81	22.90	22.06
การค้าระหว่างประเทศ คิดเป็นร้อยละของ	30.47	32.41	34.36	42.43	39.18	40.47

* จำนวนจากตารางที่ 1 และ 3 ยกเว้น พ.ศ. 2519 จำนวนจาก
ตารางที่ 2 และ 3

ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุม เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ปริมาณฝน ปริมาณการ
ผลิตสินค้าแต่ละชนิดในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ มีการไหวตัวอยู่เสมอ เมื่อลงมือ
เพาะปลูกแล้วจะกลายเป็นสินค้าที่มีปริมาณคงที่ในระยะเวลาหนึ่ง ไม่สามารถ
เพิ่มหรือลดปริมาณผลผลิตได้อีก ไม่ว่าความต้องการของตลาดจะเพิ่มขึ้นหรือ
ลดลง จะปรับตัวได้ต่อเมื่อถึงฤดูผลิตถัดไป ทำให้สถานการณ์หนักลงไปอีก
เนื่องจากราคาเปลี่ยนแปลงมากขึ้นทุกทีตามทฤษฎีโยแมงมุม¹ (

ผิดกับสินค้าอุตสาหกรรมที่เพิ่มหรือลดปริมาณให้คล้อยตามภาวะ
ตลาดได้ดีกว่า

¹ ทฤษฎีโยแมงมุม ใ้คำอธิบายถึงสินค้าเกษตรว่า เมื่อปริมาณผล
ผลิตมาก ทำให้ราคาตกต่ำ ผู้ผลิตทั้งหลายก็จะลดการผลิตลงในฤดูต่อไป
แต่เมื่อสินค้าขาดแคลน ความต้องการมีมากทำให้ราคาขายสูง ในฤดูถัดไป
ผู้ผลิตก็จะแย่งกันผลิตมากขึ้นอีก

6. ผลผลิตเกษตรต้องขึ้นกับฤดูกาล เมื่อถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวแล้วผลผลิตจำนวนมากก็จะประคองเข้าสู่ตลาด ทำให้ราคาตกต่ำ แม้บางชนิดจะผลิตได้ตลอดปีก็ยังมีฤดูกาลที่ผลิตได้มากหรือน้อย ไม่สม่ำเสมออย่างสินค้าอุตสาหกรรม

7. หน่วยการผลิตทางการเกษตรมีขนาดเล็กและอยู่กระจัดกระจาย การรวบรวมและการดำเนินงานด้านการตลาดจึงยุ่งยาก สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม¹

ข้อเสียเหล่านี้ทำให้การส่งออกต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การแข่งขันอย่างรุนแรงจากวัสดุสังเคราะห์และสิ่งที่ใช้แทนกันได้ หรือการขึ้นลงอย่างฉับพลันของราคา จึงเป็นที่คาดหมายว่าในระยะยาว ความต้องการสินค้าขั้นปฐมจะลดลง เนื่องจาก

1. ประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่จะหันไปผลิตสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมหนัก เช่น เครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ ราชโศกที่เพิ่มขึ้นนำไปใช้ทางด้านบริการ ทำให้การใช้วัตถุดิบน้อยลง และความก้าวหน้าในวิทยาการสมัยใหม่ทำให้มีการผลิตวัสดุสังเคราะห์แทนวัตถุดิบธรรมชาติ

2. ประเทศที่พัฒนาแล้วมีการคุ้มครองเกษตรกรรม ทำให้สินค้าขั้นปฐมจากประเทศที่กำลังพัฒนาไปยังประเทศที่พัฒนาแล้วถูกกีดกันด้วยมาตรการต่าง ๆ

3. วงการอุตสาหกรรมได้ค้นพบกรรมวิธีใช้วัสดุธรรมชาติให้ประหยัดสิ่งขึ้นกว่าเดิม²

¹ ฌ. เนค กองประเสริฐ, "การประสานการผลิตทางการเกษตรเข้ากับอุตสาหกรรม" วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, 1 (กุมภาพันธ์ 2516), หน้า 68-70

² Ragnar Nurkse, Patterns of World Trade and Development, Wicksell Lectures, April 1959 (Stockholm; Almqvist & Wicksell 1965), p. 57

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว การที่มูลค่าของสินค้าออกเป็นสัดส่วน
 ก่อนข้างสูงในรายได้ประชาชาติ หากเกิดภาวะการขยับขยายขึ้นในต่างประเทศ
 เช่น เกิดสงครามหรือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การผลิตภายในประเทศซึ่งเป็น
 สินค้าขั้นปฐมไม่สามารถดัดแปลงหรือปรับตัวได้ในระยะสั้น จะต้องใช้เวลาบ้าง
 ไม่มากนักน้อย แต่อย่างไรก็ตาม สินค้าออกซึ่งเป็นสินค้าขั้นปฐมก็ยังคงมีความ
 สำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยในการทำให้ไม่เกิดวิกฤติการณ์ดุลการชำระเงินต่าง
 ประเทศ จะอาศัยเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ
 แม้ว่าในขณะที่รายได้จากการส่งสินค้าออกยังคงไม่เพียงพอกับรายจ่ายเพื่อ
 การนำสินค้าเข้าก็ตาม

ปัจจุบันนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศได้หันมาผลิตสินค้าประเภท
 แปรรูป ผลผลิตกิจการเกษตรและอุตสาหกรรม (Agro - Industry) แทน
 ผลิตภักดิ์ขั้นปฐม และพัฒนาผลผลิตเพื่อการส่งออกที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปผล
 ผลิตแบบดั้งเดิมเป็นแบบสมัยใหม่ หรือกล่าวได้ว่าประเทศที่กำลังพัฒนาส่วน
 ใหญ่กำลังเปลี่ยนจากระบบการผลิตทางเกษตรไปสู่ระบบอุตสาหกรรมในการ
 พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะความสำคัญของอุตสาหกรรมที่มีต่อ
 เศรษฐกิจได้ทวีมากขึ้น คือ

1. อุตสาหกรรมเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตประชาชาติ
 มูลค่าเพิ่มของผลผลิตอุตสาหกรรม (เช่น ค่าจ้าง ค่าเช่า ค่าดอกเบี้ย ค่าไร)
 มีมากกว่ามูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยที่ดินเป็นปัจจัย
 สำคัญ แต่ที่ดินมีอยู่จำกัดและอยู่ภายใต้กฎการลดลงของผลได้¹ (Law of
 Diminishing Return) ต้องขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ ผลผลิตมีความไม่แน่นอน
 นอนและมีความเสี่ยงมาก แต่ในค้ำานอุตสาหกรรม ความจำกัดของปัจจัยการ
 ผลิตมีน้อยและสามารถปรับอัตราส่วนของปัจจัยการผลิตให้เหมาะสมกับขนาดการ

¹กฎการลดลงของผลได้ อธิบายถึงในค้ำานเกษตรกรรมซึ่งมีที่ดินจำกัด
 การผลิตใด ๆ ถ้าเพิ่มแรงงานเข้าไปมากขึ้นจะก่อให้เกิดการลดน้อยของผลผลิต
 ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้หน่วยสุดท้ายของปัจจัยการผลิต

ผลิตได้ง่าย สามารถนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดสินค้าอุตสาหกรรม เป็นการเพิ่มผลผลิตประชาชาติได้แน่นอนกว่า

2. มีความสำคัญในด้านการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดโดยอาศัยเทคนิคหรือวิชาการ ประกอบกับปัจจัยการผลิต คือ ทุน แรงงาน ที่ดิน และการประกอบการอย่างเหมาะสมจะทำให้ได้ผลผลิตที่มีมูลค่าสูง ซึ่งในด้านอุตสาหกรรมสามารถนำเทคนิค วิชาการมาใช้ได้อย่างกว้างขวางกว่าการเกษตร เช่น สามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณตามต้องการของตลาดและสามารถใช้เทคนิคการตลาดเพิ่มปริมาณความต้องการในสินค้าที่ผลิตได้

3. มีความสำคัญในด้านการทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ สินค้าอุตสาหกรรมในตลาดโลกมักมีราคาสูงและแน่นอนกว่าสินค้าเกษตรกรรม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศเกษตรกรรมต้องขาดดุลการค้าแก่ประเทศอุตสาหกรรมตลอดมา และได้พยายามที่จะให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นโดยการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ เริ่มด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ซึ่งมักเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ง่ายแก่การพัฒนา ต่อมาจึงเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทอื่น เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตรกรรม ไปจนถึงอุตสาหกรรมหนัก

4. ความสำคัญในด้านการเสริมสร้างมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงในมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน มีผลทำให้ความต้องการในสินค้าและบริการ เปลี่ยนจากสินค้าประเภทพื้นฐานซึ่งมีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เป็นสินค้าประเภทอุตสาหกรรมมากขึ้น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม รถยนต์ ฯลฯ เพื่อที่จะสนองความต้องการของประชาชนให้เพียงพอ จึงมีส่วนผลักดันให้แต่ละประเทศเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นอุตสาหกรรมจึงเป็นแหล่งผลิตสินค้าบริโภคและสินค้าประเภททุนที่สำคัญ¹

¹ สมหมาย ภาชี, "การวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม" ข่าวสารการพาณิชย์ ๙, (กุมภาพันธ์ 2518), หน้า 11-14 อ้างถึงเอกสารประกอบการบรรยายเจ้าหน้าที่แผนงานจังหวัดเอก กระทรวงมหาดไทย วันที่ 18 กุมภาพันธ์

ความสำคัญของอุตสาหกรรมในด้านการพัฒนาประเทศ

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากการเกษตรไปสู่อุตสาหกรรม จะมีส่วนต่อการขยายอุปสงค์ผลิตทางเกษตร การใช้พลังงาน บริการพาณิชยกรรม การธนาคาร การขนส่ง การศึกษา การวิจัย ฯลฯ

2. ช่วยให้มีการจ้างงานเพิ่ม ในขณะที่เกษตรกรรมต้องเผชิญกับการแปรปรวนของอากาศ การใช้ที่ดินถูกจำกัดจากกฎการลดลงของผลได้ การขึ้นลงของราคาสินค้าเกษตรและการว่างงานแฝงในภาคเกษตร อุตสาหกรรมจะมีส่วนในการรับแรงงานได้เพิ่มขึ้น

3. มีส่วนในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสินค้าอุตสาหกรรมมักมีราคาที่แน่นอนกว่าสินค้าเกษตร ทำให้ระดับราคาและรายได้ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจไม่เคลื่อนไหวขึ้นลงมากเกินไป

4. ช่วยรักษาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน การส่งสินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าออกจะเป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศเพื่อการสั่งเข้าสินค้าที่จำเป็น และเป็นรายการสำคัญในการถ่วงดุลมิให้เสียเปรียบต่างประเทศ

5. ในด้านความมั่นคงของชาติซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ อุตสาหกรรมสามารถดัดแปลงการผลิตเพื่อผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ได้ เมื่อเกิดความจำเป็น การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมได้เองจะทำให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ในยามคับขันและมีอำนาจต่อรองได้ดีกว่าประเทศเกษตรกรรม

นอกจากนี้จากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งขึ้นอยู่กับภาคเกษตร และต้องประสบกับปัญหา ราคาผลผลิตต่ำแต่ต้นทุนการผลิตสูงนับแต่ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่ารถแทรกเตอร์ บัญ ยานพาหนะหรือการกำจัดศัตรูพืชต่าง ๆ บางครั้งอาจเกิดโรคระบาดทำความเสียหายให้ และความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศและธรรมชาติที่ภาคเกษตรยังต้องพึ่งพาอยู่มาก แม้กระนั้นสินค้าออกของไทยก็ยังคงมีความสำคัญไปอีกร้าน

การที่เศรษฐกิจการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลที่จะทำให้การพัฒนาในด้านการเกษตร

รุดหน้าไปได้เท่าที่ควร ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะให้การส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างมาก แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็จำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดความสมดุลย์

ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการพัฒนาการเกษตรและการพัฒนาอุตสาหกรรม ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า

รัฐบาลได้กำหนดมาตรการอันทำให้ภาคอุตสาหกรรมได้เปรียบกว่าภาคเกษตรกรรม เช่น การให้ความคุ้มกันอุตสาหกรรมบางประเภทที่เห็นว่าจำเป็นในด้านพิกัดอัตราศุลกากร และการให้สิทธิพิเศษอื่น ๆ แก่ผู้ประกอบการต่าง ๆ การยกเว้นภาษีขาเข้าแก่วัตถุดิบและสินค้าทุน ซึ่งผู้สั่งเข้าได้รับประโยชน์พิเศษอันเป็นเหตุให้การค้าของประเทศขาดดุลอยู่เสมอ การคืนภาษีให้แก่สินค้านำเข้าที่ผลิตเพื่อส่งออก และการให้เงินโบนัสแก่ผู้ส่งออก ฯลฯ ความได้เปรียบดังกล่าวนี้ มีส่วนทำให้การกระจายรายได้ของประชากร เป็นไปโดยไม่ยุติธรรม คือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งอยู่ในภาคเกษตรกรรมยังมีรายได้อยู่ในระดับต่ำและมีหนี้สินมาก¹ (ในตารางที่ 5 ได้แสดงให้เห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้น้อยกว่าสาขาอื่นมาก)

จากที่สนะดังกล่าวเป็นความจริงที่ว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศกว่าร้อยละ 70 ยังคงยากจน สวมควรจะได้รับการช่วยเหลืออย่างมาก แต่ก็ได้กล่าวแล้วว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เงินทุนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ มีจำกัด เมื่อไม่สามารถจะพัฒนาทุก ๆ ด้านให้ได้ผลดีเท่าเทียมกัน คือ มีการกระจายรายได้อย่างยุติธรรม ก็ควรจะยอมรับว่ามาตรการดังกล่าว ได้มีส่วนช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมก้าวหน้าไปมาก แม้จะถูกโต้แย้งว่าเป็นการช่วยเหลือคนกลุ่มน้อยมากกว่า

¹ สวงค์ เสวตวัฒนา, "ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย" หนังสือพิมพ์ธุรกิจเมืองไทย, 26(19 เมษายน 2519), หน้า 6

ตารางที่ 5 : รายได้ต่อคนทำงานในสาขาอาชีพที่สำคัญ ๆ พ.ศ. 2519

อาชีพ	รายได้ต่อคนทำงานต่อปี (บาท)
เกษตร	7,113
อุตสาหกรรม	44,215
พาณิชยกรรม	70,339
บริการ	32,665

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมจะช่วยชดเชยความเสียหายเปรียบของสินค้าเกษตรกรรมลงได้ ในระยะแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรมจำเป็นต้องอาศัยการสั่งสินค้าเข้ามา แต่เมื่อกิจการสามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพแล้วความจำเป็นในด้านนี้ย่อมลดลง ทั้งนี้ไม่รวมถึงอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ เพราะการสั่งเข้าในกรณีนี้ย่อมไม่เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศมากนัก เนื่องจากต้องส่งออกไปภายหลัง จึงเท่ากับเป็นเพียงสินค้าผ่านแดนเท่านั้นแต่เข้ามาอาศัยทรัพยากรในประเทศคือ แรงงานและวิธีการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้านั้น เป็นการพัฒนาฝีมือแรงงานและนํารายได้เข้าประเทศเพื่อใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศต่อไป ตลอดจนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมลูกโซ่ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในอนาคตได้

ความสำคัญของสินค้าอุตสาหกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้ประเทศไทยควร จะเปลี่ยนนโยบายการสั่งสินค้าออกจากสินค้าเกษตรมาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ แม้จะต้องใช้เวลาาน แต่ผลที่เกิดขึ้นก็ย่อมจะคุ้มค่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้เปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่สั่งสินค้าออกเป็นจำนวนมากและเป็นประเทศคู่ค้าที่ทำให้ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าด้วยมากที่สุด

แนวโน้มการนำสินค้าเข้าที่มีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

นับแต่พ.ศ. 2500 โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ในช่วงเวลา 15 ปี ได้เปลี่ยนจากการนำเข้าสินค้าอุปโภคและบริโภคสูงสุดมาเป็นสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 12.6 ต่อปี และรองลงมาคือ สินค้าประเภททุน เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 11.8 ต่อปี แสดงถึงแนวโน้มทางด้านอุตสาหกรรมได้มีการขยายตัวสูงขึ้น จึงมีการสั่งสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบเข้ามามากมายเพื่อใช้ในการผลิตดังปรากฏในตารางที่ 6 สินค้านำเข้าหมวดต่าง ๆ

แต่เดิมนั้นอุตสาหกรรมภายในประเทศส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมขึ้นปฐมซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ เช่น อุตสาหกรรมโรงสีข้าว โรงเลื่อย เมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม และได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่ พ.ศ. 2503 กิจการอุตสาหกรรมได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างของอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ จากอุตสาหกรรมขึ้นปฐมเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าโดยอาศัยวัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปรวมทั้งสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศมากขึ้น

สภาพการณ์เช่นนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดุลการค้าของประเทศขาดดุลเนื่องจากมูลค่าการสั่งเข้าสูงกว่ามูลค่าสินค้าที่ส่งออก แม้จะมีการส่งออกเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเทียบกับสินค้านำเข้าประเภททุน อันได้แก่ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีราคาแพงถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าที่ใช้แล้วก็ตามแต่อย่างไรก็ดี การขาดดุลการค้าในกรณีนี้ยังมีข้อดีในฐานะที่ทำให้เกิดการขยายตัวในค่านอุตสาหกรรม นำมาซึ่งผลผลิตในภาพภาคหน้า

ถึงแม้ว่านโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจะทำให้เกิดอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ขึ้น แต่ก็ต้องซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศมาก ความสามารถในการถ่ายทอดเทคโนโลยี และความชำนาญในการจัดการมีน้อย ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาดุลการค้ามากนัก นอกจากนี้ยังต้องตั้งกำแพงภาษีเพื่อป้องกัน

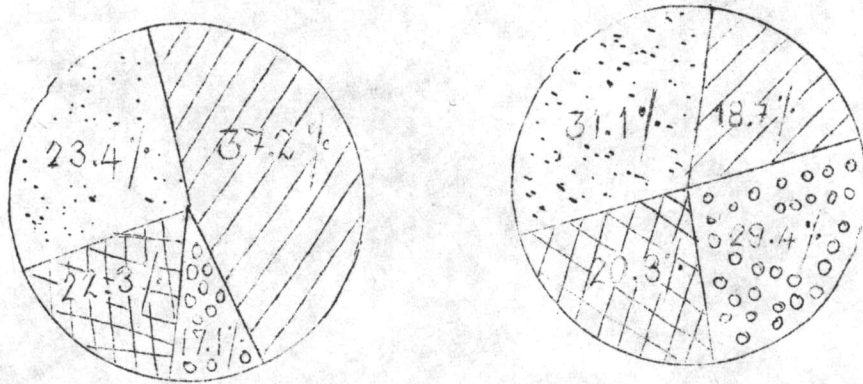
ตารางที่ ๖ สิ้นค่านำเข้าหมวดต่าง ๆ

(ล้านบาท)

ปี	สิ้นค้าเพื่อ อุปโภคและ บริโภค	อัตรารวม ร้อยละ	สิ้นค้า สำเร็จรูป และวัตถุดิบ	อัตรารวม ร้อยละ	สิ้นค้า ประเภท ทุน	อัตรารวม ร้อยละ	สิ้นค้า อื่น ๆ	อัตรารวม ร้อยละ
๒๕๐๐	๓,๑๙๙	-	๑,๕๖๐	-	๒,๐๐๑	-	๑,๘๘๘	-
๒๕๐๑	๓,๐๖๕	๓.๘	๑,๕๐๓	๒.๘	๑,๘๑๘	๘.๒	๑,๗๔๓	๗.๒
๒๕๐๒	๓,๓๐๖	๗.๘	๑,๕๘๖	๖.๒	๒,๒๕๔	๑๒.๓	๑,๘๓๖	๑๐.๘
๒๕๐๓	๓,๓๖๕	๑.๘	๑,๗๔๖	๘.๕	๒,๓๖๗	๕.๐	๒,๑๕๔	๑๖.๗
๒๕๐๔	๓,๖๐๓	๗.๑	๑,๘๘๗	๑๓.๘	๒,๕๘๘	๗.๖	๒,๑๘๘	๐.๑
๒๕๐๕	๓,๖๖๖	๑.๕	๑,๘๖๘	๑.๐	๓,๒๘๘	๒๗.๕	๒,๖๖๖	๒๖.๒
๒๕๐๖	๓,๖๗๘	๐.๓	๒,๑๘๗	๑๑.๗	๔,๐๕๖	๒๕.๘	๒,๘๗๑	๘.๕
๒๕๐๗	๓,๘๓๓	๖.๘	๒,๗๘๖	๒๖.๒	๔,๒๘๖	๕.๕	๓,๒๗๖	๑๕.๗
๒๕๐๘	๔,๑๖๓	๕.๘	๓,๒๑๐	๑๕.๒	๔,๗๗๕	๑๒.๕	๓,๒๘๕	๐.๓
๒๕๐๙	๔,๗๑๔	๑๐.๘	๓,๘๕๑	๒๖.๑	๕,๗๐๑	๑๘.๓	๔,๑๘๘	๒๖.๓
๒๕๑๐	๕,๓๓๕	๑๓.๑	๔,๗๗๗	๒๐.๒	๗,๕๘๓	๓๖.๓	๔,๕๗๓	๑๐.๒
๒๕๑๑	๕,๗๖๓	๐.๓	๕,๐๘๖	๗.๓	๘,๓๓๘	๑๐.๕	๕,๓๓๕	๑๗.๑
๒๕๑๒	๕,๘๐๘	๑๐.๘	๕,๘๖๖	๑๑.๕	๘,๑๗๖	๘.๘	๕,๐๒๐	๖.๘
๒๕๑๓	๕,๓๗๘	๘.๐	๖,๗๒๕	๑๕.๖	๘,๓๗๑	๒.๑	๕,๓๓๕	๑๐.๒
๒๕๑๔	๕,๗๕๕	๑๑.๖	๗,๗๖๘	๑๕.๕	๘,๖๖๘	๘.๐	๕,๖๘๗	๒.๐
๒๕๑๕	๕,๗๖๘	๒๑.๐	๘,๐๘๗	๑๖.๕	๘,๕๗๘	๑๐.๒	๖,๘๑๕	๑๕.๓
อัตรารวม โดยเฉลี่ย	-	๓.๕	-	๑๖.๖	-	๑๑.๘	-	๘.๕

ที่มา : กรมศุลกากร

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้านำเข้า

พ.ศ. 2500 ยอดรวม 8,537 ล้านบาท พ.ศ. 2515 ยอดรวม 30,800 ล้านบาท

 สินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภค สินค้าประเภททุน
 สินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ สินค้าอื่น ๆ

อุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศ ทำให้ประชาชนต้องซื้อสินค้าในราคาสูงซึ่งเป็นการขัดกับหลักการค้าระหว่างประเทศ และการตั้งกำแพงภาษีย่อมมีผลต่อการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังประเทศอื่นด้วย คือ จะได้รับการกีดกันไม่ให้นำเข้าเช่นกัน

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความไม่เหมาะสมของนโยบายทดแทนการนำเข้า จึงได้พยายามหันมาสู่นโยบายการสร้างสินค้าขาออกหรือการผลิตเพื่อการส่งออกซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้มากกว่า ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป